

ԱՐԵՎԵԼՔՆ ՄԵՐԾ Է

ոսղում են բուրժ խորհրդարանականները
Անգլիա, Ռուսիա,

Վեցեր Ստամբուլու Ռուսաստանը և Թուրքիան սուրագրեցին համաձայնությունների մի փարեր: Ինչդես ասում էր դեմքառուղար Գենադի Բուրգուլիսը, այն կատարվեց ռուս-թուրքական հարաբերությունների կտակարյան ֆոնի վրա: Զերծ խոսեր արտասանվեցին նոր Ռուսաստանի և հին Թուրքիայի միջև: Զերծ խոսեր արտասանվեցին նոր Ռուսաստանի մասին: Թվում է, թե ինչ համազորժակցության և նույնիսկ բարեկամության մասին: Թվում է, թե եկու դեմքությունների միջև գործեր լավ են ընթանում: Սակայն մուլտիպլայն ազդեցիկ «Լիետվաստունայա զագետա» բերքը մի ինչ այլ կածինի եւ որն արտահայտվեց բերքի վերջին համարում:

Քշերին է հայտնի, որ Վեցին ամիսներին բուրգական իշխանությունները հաճախ փակում են օդային տարածքները Աղրքեցանի մատուցներում։ Մերժում են նաև բաղադրական ինքնարիոնների քոչքը բավականին մեծ զոտում։
Ինչո՞ւ։

Անցյալ զարնանից բուրգական ուղմասովային ոժերի ինքնարխուներով Երգումից Աղրեջան են Տեղափոխվում բուրգական «Պահեստային» սղաները, որոնք ալարտել էին իրենց ծառայությունը Շուրջիայի ազգային բանակում: Մուտքանց տարիքը 30-35 է: Միանդամանայն ակնհայտ է, որ այդովիք Տիհանասարդ տարիքում առհասապկ ծառայությունից չեն ազատում: Տեղում նրանցից յուրաքանչյուրը սահնում է աղրեջանական մատրիկների մի ված: Լեզական դժվարություններ չեն փնտում: Ուսի բուրգական «Պահեստայինները» առանց դժվարույան ուսուցանում են զորակոչիկներին, որից հետ մեկնում են Հարաբադ:

Ընդհանուր առմամբ Աղրեջան են Տեղափոխվել 5-6 հազար բուրգական «Պահեստային» սղաներ: Դեռի Աղրեջան է հեղեղում բուրգական զենքը, ուազմաները և ուազմական տեխնիկան: Տեսեդի՞ց է Թուրքիան սացել ոյլ զենքը: Մի՞քանչ «անհայտ բա-

Արմանիան դատաստ է
սցակցել ղարաբաղյան
հակամացության
կարգավորմանը

«Գերմանիան ջանք չի խնայի արարադյան հակամարտության սրգավորման համար», հայտարարվել է Գերմանիայի կանցլեր Յելմուս ՀՈՅ սեղսեմբերի 25-ին Լեռն Տր-

Ետրույանին ուղղված ուղեծքում:
Ինչդես հայտնում է նախագահի
սպակի ծառայությունը, ուղեծքում
ված է, որ Գերմանիան հակամար-
տության դադարեցման կարեւորա-
լին դայսան է համարում հաստա-
ւուն իրադարձությունը, ինչը հնարավորու-
ուն կտա համաշխարհային հան-
գույքանը նոյաստել հակամարտու-

Ա. Օ.-ին իր «Վարելիի անսույտելի

Ավագանուայլը պահած առաջազնութեան պահանջման ավիրել։ Այդ տեխնոլոգիան գոյութեան ունի, եւ բացի այդ, ինչ է աստծ և վել հայերին ու չի խնայել, լավ սցեֆ, խելով կենսաքաններ։ Նրան զգացածիկ առաջարկություններով դիմում են տարբեր կազմակերպություններ։ Սակայն հարցերն ընթացի չեն

կարելի է օգտագործու զանագազ ստանալու համար, որն ամենայն հավանականությամբ կրավարտի թռչնարութաշնին անհրաժեշտ զազով. Ենունիսկ ու նախագծուն կիրանա: Այդովիսի մի մասհղացմամբ կենսարան է զնաց էներգետիկայի սարարություն: Ավելի ճիշտ, ոչ թե մասհղացմամբ, այլ նախագծով: Եթե առաջին կայանում լված վիզում են զննվում մերանուելեր, ու վերանորոգելու եւ առաջին կահն միացնելու դեղուում հնարավոր արկան սանալ ամենափիշը 70 լ. խն զաք: Այդ զաքի 40-55 տոկոսախսպի մերանուելերի տակաց վրա, կենսագազի մաքուր ելքը

Կրասնոդարսկ, Կրասնոյարսկում
Սանկտ-Պետերբուրգում կրացվեն
Դայաստանի հյուսդատոսություններ

«Նեղավիսիմայա զազետ» երի հաղորդման համաձայն շաբաթակի երկրամասի հայերը, որոց թիվը անցնում է 230 հարից, որուել են դիմել Հայաստանի նախագահ Լեռն Տեր-Պետրոսյանին Կրասնոդարում հայկան և հյուտառոսուրյուն կամ ներայացուցչուրյուն բացելու խնդիմությունը 18-20 Կրասնոդարի օդանակայանում կովկասցիների կամամք կատարված հարձակմանը մարմնական վնասվածք են ացել: Հայ համայնքի ներկայացիքները դիմել են Կրասնոդարի արքային խորհուրդ և դատախարյուն մնացվությունը դատմելու ահանջով: Մոտ օրեւ Կրասնոդարում ծրագրվում է «կլոր սեսս» անցկացնել, որին կմասնակցեն բաղադրի իշխանուրյուններ, հայ համայնքի Կորպանի կամեների Ռադայի և հայկական ուսական նկաղեցիների ներկայությունով:

Այդ առիվ Հայաստանի ար-

Ի՞նչ հուշարձանն Երեւանում մոտ

Նեղինակագրելված հուշարձանի տաղալման շարժումը կարս թե վերջադիմ կանգ է առել: Աղովուրական զայրույթն իրենց ակած տաք հուշարձաններ զանեց արվեցին վերջին տարիներ: Ինչո՞ւ են դատարանում անց փոխարինութ, ի՞նչ համալիրը ու կորողներ են նախատեսման տեղայրել Երեւանում:

Երեւանի բարեկարգման վարչությունից տեղեկացնեմ, որ այս տարի ծրագրի մեջ են մի շարք կորողներ, որոնք հավանաբար կտեղիքն 1992-93 թթ: Դրանք են՝ վազովուկու արձանը, որի մրցույթը արդյունքում հաղորդ շարձագրվեց եր հեղինակի հարցը շնականարթես վճռված չէ: Այնի տեղադրման վայրը նույնութեաւում է և անհատի դաւամունքի տարին հալածանեների զոհերի հատակին նվիրված հուշարձան տուցել: Սա տեղադրման է Թանյանի արձանի մուսակայում, սյաստան՝ կասկածի տարածել: Նախատեսվում է ներկ զոհեազգանունները Հեղինակը Զիմոյանն է:

Մոտ աղազայում բաղադրության վերաբերյալ երկրամասի զոհերի «

Հիմա ել Զլյունը «աղբեջանական»

Սեղմբերի 28 ին «Վեստի» նոր «հայտնագրություն» կատարեց, հայտարելով, թե հայկական գրամիավորումները զնդակոծել են «աղրեջանական» Շլյան գյուղը: Ուսալեզու ունենալիքն այս լուրը, խոսվ չկա, ընդունեց իրեւ 100 տկասանոց ծմբարություն: Ուերող անգամ «Վեստի» բյութմացության մեջ զցեց միլիոնավոր ռուսների, ուկրաինացիների, թէլապուսների...
Առաջնային աշխատավորությունը

Աղրեջանական բարոզությունը, իրեւ կանոն, փաստեն այդ եւ այլ զանգվածային գործակալությունների միջոցով զիսխվայր ըուսված է տալիս. իրենց հարձակվելուց առաջ ասում են, թե հակառակորդն է հարձակվել: Իրականում, սեղսեմբերի 27-ին աղրեջանական ուժերը գրավել են Սարտակերտի շրջանի հյուսիսում գտնվող հայկական Չլդրան գյուղը, որը տասնյակ օրեր անընդհատ ոմքակոնծվել, իրետակոնծվել է թենամու կողմից, ավերվել, բարխանդ արվել: Ազատամարտիկները ստիպված են եղել նահանջել...

Ինչ է Չլդրանը. այն տրկելեցրանից գտնվում է հարավ-արևմուտք, Ստեփանակերտից 64 կմ հեռավորության վրա: 1970 թվականին այստեղ բնակվում էր 366, իսկ 18-20 տարի հետո՝ 480 բնակիչ: Ուներ իր դրդոցը, մշակութային օջախները: Մարդիկ զբաղվում էին երկրագործությամբ: Չլդրանը, ի դեռ, հին դասմուրյուն չունի. այն հիմնվել է 1905 թվականին: Բնակչությունը հիմնականում եկել են հարեւան Առաջաձորից, որն այժմ գտնվում է հայերի հսկողության ներքո: Չլդրանցիներից երկրորդ համաշխարհային պատրազմին մասնակցել են 153 հոգի, 85-ը զոհվել են, մի խանիսն արժանացել կատալարական դարձելերի:

«Վեսիհ» իր աղբեջանական թղթակցի թերանով հայտնում է, թե հայեց ուժեղ ոմքակության են ենթակել «աղբեջանական» Չըդրան գյուղը: Այո՛, «Վեսիհ»ն օրը ցերեկով փաստեն այնոյն ռուս և աված է Ներկայացնում, որ իիշ է մնում նույնիսկ խաջատեղակը հավատա այդ սիին:

«Վեստի»ից հետ յի մնում «Եռվոստի»ն Գրեք նույն ժամին «Եռվոստի»ն տալով հայ աղբեջնական զինադադարի ընթացքը, իբրև կանոն առաջին խոսի դատիվն արժանացնում է Աղբեջնակի «վաստակավոր լրագրող» Սահմանադրության:

Վերջինս սերտած ծեւակերպումներով, փաստերը շուր ազդ վարդեսորյամբ հայտարարում է, թե հայերը խախտում են զինադադարի համաձայնագիրը, զնդակոծում Աղդամը, մյուս ադրբեջանական ցրանները, մինչդեռ զինադադարի հայտարումից հետո ադրբեջանական կողմը ավելի է սաստկացրել զանգվածային լայնածավալ օսազմական գործողությունները Արցախի եւ Ղայաստանի բնակավայրերի վրա: Ադրբեջանցիները գրավելով հայկական Շլդրանը, ծագում են վաճանգել Արցախի մայրաքաղաքի գոյուրյունը, ուղիղ ճանադարի են բացում դեռի Ստեփանակերտ: Խույն օրը բուրժերը հարձակվել են Գորիսի Կոռնիծոր զյուղի վրա, նոյատակ ունենալով Տիրել այն:

Տանկը կարելի է շարունակել:
Մինչդեռ մենք յօսմ եւ ասդեռա-
ևան Առավագի ենք ոնորնում...

unepkin shan

[Legal](#)

ՀՈԱԿԻ մեր ընկերներից դոցեն Սամվել Անքոսյանը Արաբկիրի շղագովով նախնական դասվերի կտրոնի բաժին Վերադարձեց աշարի եւ ծխախոտի 50-ական կտրոններ։ Այդ կտրոնները նրան ըրութիմացար ավել էին սկզել իր ժամկետի բնակիչներին տամադրված կտրոնների

Նախնական դատվերի կողմէի
բաժնի աշխատող դրն. Զալիբեկ
Սկրյանը գրավոր ընորհակալու-
րյուն է հայսնել մեր ընկերոջը ազ-
նիւ արարի համար:

Մայիս 1915 թ.
ԱՄՆ-ում
հաստատակա-
մորեն

խոսում էին
ամերիկյան
վերահսկողությամբ
«նոր աշխարհակարգի»
հաստաման մասին եւ
առաջ էին քաշում
դրա որակի
իրականացման
առաջին ժրագրերը:
Չոլեստ է մոռանալ, որ
մշական գործող
միջազգային
կառույցների միջոցով
աշխարհը վերահսկելու
գաղափարի
հեղինակները եւս
ամերիկացիններն են եւ
արդեն այն ժամանակ
Ազգերի լիգայի
գաղափարի մեջ դրված
էին ամերիկյան
առավելության,
դասմիչ-վերահսկիչ
միջազգային
ռազմական ուժերի
ստեղծման,
անհնազանդ երկրների
նկատմամբ
ռազմանտեսական եւ
ֆաղաքական
դասմամիջոցների
կիրառման
գաղափարները:

«...Ամերիկան այժմ մոտեցել է դասմական այն սահմանագծին, եթ մեծ ժողովուրդը կանգնած է յահիտակցելու վտանգի առօնի, քեզ ինչը նա կարող է անել եւ ինչն է եռա իշխանությունից դուրս: Այս եիվանդուրյան դաստառները դեռևս ամբողջովին դարձարանված չեն, բայց նրա կրկնուրյունը (ռեցիդիվը) դասմուրյան արտահայտություններից մեկն է, ուժը հակում ունի նույնացնել իրեն առաջինուրյան հետ: Մեծ ժողովուրդը տարուինակ ճենով համարում է, որ իր ուժը աստվածային օրինուրյան արտահայտությունն է, որը նրա վրա է դրել մյուս ժողովուրդների ճակատագրի առանձնահատուկ դարախանաւսվուրյունը, որի իմաստը նրանց ճենափոխումն է ըստ իր (ամերիկյան) նմանուրյան եւ դասկերի: Ուժը իրեն առաջինուրյուն է համարում եւ հակում ունի կարծելու, որ ամեն ինչ կարող է: Մեկ անգամ արդեն ինեն իրեն ներեւնելով սեփական առանձնուրյան զադափարը, մեծ ժեռուրյունն ի վիճակի չէ հրաժարվելու այն մտից, քեզ ինքը կարող է եւ դեմք է կյանքի առաջնահատուկ համարը»:

կոյի աստվածային կամքը»:
Ետղատեղազնյան առաջին երկու տասնամյակների Ամերիկան բնորբագրող Ռիխլյամ Ֆուլցրայրի այս խոսքները խնհա այժմնական հնչողություն ունեն մի շուափելի տարերությամբ, որ ԱՄՆ-ի սրատեղիական հաղբանակը «սառը դաշտազնուն» հանգեցրել է միարեւոն գերիշխանության հասամանն աշխարհում, Երան, ինչի մասին երազելով Հենրի Շիսխնչերը գրում էր, թե «ֆադաքական բազմարեւությունը անհնարին է դարձնում ամերիկյան ոռուումների իրականացումը»: Երան ժամանակը էր, որ Միացյալ Նահանգներուն բաղական միտքը վերանայեց բազմարեւության առկայությունն իրեւ կայունության դանկտանգության համեմատական երաշխիք դիտարկելու գաղափարուն դրվեց այն նորատակային դայ տարի հիմքը, որի արդյունքներն այսօդ ակնհայտ են:

Այդ քազմաքենությունը, որի պայմաններում ռազմաքաղաքական ծանրության կենտրոնների բանակն ամենանորմ է, առահետանելի է:

լով, իհարկե, եւկու զերտերյան-ների անվիճարկելի առաջնայնու-
րյունը, այլեւս դիմում էր իրեւ
անհարկի ռոայլուրյուն, բամզի
այդ ռազմաքաղաքական կենտրոն-
ները, ուս ամերիկացիների, զուրկ
էին ունել եւրյունից ու բռվանդա-
կուրյունից: ԱՄՆ-ը դիմարկում էր
որդես միակ զերկող երկիրը, որը
ռազմական ոժի հետ միասին աշ-
խարհի տարեր ցըաններ էր ներ-
մուծում նաև բաղաքակրուրյուն,
անօուտ, դրա ամերիկյան ըմբո-
նումով:

դարեկին հաղթահարելով ամենա-
մեծ խոշջնդուրը՝ միջուկային մա-
հակով զինված սոցիալիստական
համակարգը. ԱՄՆ-ը ձեռնամուխ
է եղել ավելի փոքր, բայց եւ ավե-
լի կայտն միավորների դիմադրու-
թյունը հաղթահարելու խնդրին: Ե-
կեւ է դաեւ խախտելու Ռիչարդ
Նիքոլսի այն նախազգութեացումը,
թև «ԱՄՆ-ի համար խիս վտան-
գավոր հետեւանեներ կոննենա այն
դիրքուումը, ըստ որի յուրաքան-
չյուր երկրի ներքին խնդիրները
Միացյալ Նահանգների մասինու-

զեցնի ավանդական հետեւանեններն ու պատերազմներ, ազգայնական կունական ընդվզումներ, սարածքային հակամարտություններ եւ այլն, այսինքն այն ամենին, ինչ անկառավարելի է դարձնում աւարտին ու խախտում համակեցության իրմերը, անհրաժեշտ է ինքնադրսելու հետո հասցնել նվազագույնի: Ամերիկյան բազմազգ բազմակրոն եւ բազմաեւր կարսան արդեն իսկ ցույց է տվել ազատ ինքնադրսելու մասն ու այնաններում էրնոկրոնա-

ର୍ବୀ ଲାଖିନୀମନ୍ତ୍ରିକ୍ୟାବୁ ବ୍ରକ୍ଷମି
ଦକ୍ଷତିମ୍ବ ହିନ୍ଦୁନିର୍ପିଜନ୍ତିରା ବି ଅ,
ଲିନ୍ଦୁତାନ୍ତାଜିନ୍ ଦାନାମଧ୍ୟରୀତିର କାର-
ଗାନ୍ଧୀର ସିଦ୍ଧବ୍ୟାପିନ୍ଦର, ପାହିତା-
ନ୍ତିର କାର୍ଯ୍ୟକାଳାନ ଅନ୍ତିମିର୍ଯ୍ୟି-
ନ୍ଦର: ଅମ୍ବରିକାନ ଫାକ ନାଯର୍ଗାନାଫ
ତ, ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟିନ୍ଦର ଆଜିନ-
ମିନ୍ଦର, ରନାକାନ ହାରସିର୍ଯ୍ୟିନ୍ଦର,
ହେତୁଟ ବି ଜିତାକାନ ମିଶର ଦାନା-
ଜ୍ୟୋତିବିହିନ୍ ବ୍ରତସାନାରତ ପିତ୍ତିର୍ଯ୍ୟାନ
ଆମ୍ବ-କ ରହିଥାଯିନ୍ କାର୍ଗାନାନ୍ଦର.
ଜୁକ ଅଧି ବ୍ରକ୍ଷମିର ଦୟାଯିତ ତା ମନ୍ଦି-
ର୍ବୀ ବି ହିନ୍ଦୁମାନ୍ତାଜିନ୍ କ୍ଷେତ୍ରର ଆଶିନ୍ଦା-
ନ୍ଦର: ମିନ୍ ଜିମି, ନେତ୍ରାଦ ବ୍ରକ୍ଷମିର
ବି ଦାନାନାକିର ନିର୍ବାଦ୍ଵୀପିନ୍ ପିତ୍ତ-
ଆପାଧିନାନାକିର ବି ଅଧିକି, ରାଜ୍ୟ
ହାସାରାକାଳାନ, ସିଦ୍ଧବ୍ୟାପିନ୍ ବି
କାର୍ଯ୍ୟକାଳାନ କ୍ଷାନ୍ତିର ପିଲାର ପିତ୍ତ-
ନ୍ଦରିମ ନିର୍ବାଦ୍ଵୀପିନ୍ କାମକୁ ଜିମିତ ବି ହି-
ର୍ବୀଙ୍ ଆପାଧିନାନାକିର ବି ଆପାଧିକା-
ନ୍ଦର ହିନ୍ଦୁମାନାକିର ପିତ୍ତ ଅର୍ଦ୍ଧାନା-
କାନ ଫିନିମିର୍ଯ୍ୟାପିନ୍ ଜି ଉତ୍ତାପିନ୍:

ՆՈՐ ԵՆ ԱՐԴՅՈՔ «ՆՈՐ ԻՐՈՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ»

■ ՏԻԳՐԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ ■

«Դայաստան-Միջին Արեւել»
Վերլուծական կենցըն

Ավելի ուշ, արդեն նախազակ Քարտերի իշխանության ժամանակ ազգային անվտանգության գծով նրա խորհրդական Զիզմոնդ Բղեծինսկին վերջնականապես հսակեցրեց բաղաքական այդ վարդադիմության եռյանը՝ նեղով, թե «Մենք մարտահրավեր ենք նետում ստվաներին՝ կամ համազործակցել մեզ հետ, կամ վասնզել այն դաշտական նշանակությունը, որ նա ունի մեր ժամանակների մեծագույն խնդիրների լուծման հարցում: Ես կարծում եմ, շարունակում է նա, որ խելամիտ կլինի ընդունել այն փաստը, որ մերցակցությունը շարունակվում է և այդ դյասձառով մենք ունենք և շարունակնենք մրցակցությունը»:

Ստանդարտական մրցակցությունն ավարտվեց 1991 թ. ԽՍՀՄ փլոգումով և «Եռ աշխարհակարգ»՝, որի սահմերը ծեսավորվել էին դեռևս դարասկզբին և միս ու արյուն ստացել վարսովականներին, ամբողջ ուժով կյանքի և կոչվում աշխարհի ողջ տարածի վրա:

Առանցքային դեմք է հաճարել
Լինդոն Չուստնի Վարչակարգութ
խորհրդականի դաւանը գրավող
Ուսուց Ռուբոսի այն դրույթը, թե
«Ամերիկյան զաղափարախոսու-
րյան դաւանությունը նախ և
առաջ միջոց է շատ ավելի ընդդր-
կուն խնդիր հանդուցալուծելու հա-
մար. այն է՝ ամերիկյան կենսա-
կերպի դաւանությունը»: Դրա-
նով իսկ նոված խոսենի հեղինա-
կը ԱՄՆ-ի ազգային շահերի
դաւանության զաղափարը
դրու է թերութ բուն ԱՄՆ-ի սա-
րադիներից և տարածում ողջ աշ-
խարհի վրա:

Եթե եսղատերազմյան չորս տասնամյակներում Վահենգտոնն իր դաշնակիցների հետ միասին դայլարում էր կոռուպտական գերիշխանության տարածման դեմ, ապա այսօր խնդիրը այս ավելի

լայն տրանսպորտ է ընդգրկում եւ հավակնում արժատական փոփոխությունների աշխարհի ծողությունների կանոնում: ԽՍՀՄ փոլությունից հետո, բվում է, թե մնացել է վերջին վճռական բայելուն անել ամերիկյան սասնդարձներից դրւու զննվող համակարգերի վրա անհրաժեշտ վերահսկողություն հաստելու ուղղությամբ, որը կադարձուի «ազատ աշխարհի» դեմոկրատական գերիշխանությունը բոլոր տրանսպորտ: Ընդ որում, «ազատ աշխարհի» առանցքը եղել ենում է ազգային, կրօնական ու

այլ առանձնահամելուրյուններն ին
ներսում տարրակութելու աննախա-
ղեղ ընդունակուրյուն ունեցող եր-
կիր ԱՌՆ-ը, բայց ոչ Արևայշան-
եվրոպայի երկրները կամ ճաղոր-
ֆիան, որոնք դիմուրատական հա-
սարակագիր բոլոր ծնուրելումնե-
րով հանդերձ եղել են մնում են-
ազգային ղետարյուններ, իրենց
մեջ կրելով պարբերական ազգայ-
նական դրսւուրունների վաճագր-
«Նոր աշխարհականօս» ճամփա-

բյան առարկան են» եւ այժմնական է դատում նոյն նախագահի մնկ այլ ժամակետը. «Մեր նոյատակը դեմք է լինի բարոյական միասնականության ստեղծումը. որը բույլ կտա բազմակարծությամբ առյող աշխարհը դարձնել ստեղծացաւ, կառուցող, ոչ թե ավելող ու կործանիչ»: Այստիսկ, ԱՄՆ-ի հաղաքական միմբ նոյատակ չունի սահմանափակելու, առավել եւս ոչնչացնելու բազմակարծությունը իւ միաբնակ զերիչսանությամբ, այլ աշխարհի ժողովուրդներին դարտադրելու բազմակարծության այն տարբերակը և դրանից բխող վարի կանոնների այն ծերը. որը հաճարատասխանում եւ ենթարկվում է ամերիկյան ժամակետին:

«Նոր աշխարհակարգի» այս
տարբերակի վեցին իրական ար-
գելքը արմատականությունն է, քա-
ռիս ամնենալայն խնասով. կրոնա-
կան, ազգային, մշակուրային, քա-
ղաքական և տնտեսական արժա-
տականությունը. այսինքն յուրա-
քանչյուր ժողովրդի բնական և
հավերժ ձգտությունը իր իմենադրսությունը
ման ընթացքում հասնել այն ա-
ռավելագույնին, ինչին ինըն ընդու-
նակ է և այդ ընթացքում հնարա-
վորին շափ հավատարիմ մնալ սե-
փական իմենությանը. ավանդույթը
ներին, արմատներին:

Խախտում է արդյոք նման առնատականությունը կառուցաղական բազմակարգության հիմները։ Անուշուս: Համաշխարհային դաստիարակությունը բազմիցս աղացուցել է, որ ժողովուրդների արտահայտված ինքնաշխատության անհուսափելիութեան նեղացնում է նրանց հարեւանների դրսնորնան ցցանակները և ընական հակազգեցուրյունը է առաջացնում։ Ուստի, պարեազի ժողովուրդների հիմքառությունը առաջացնում է այս առաջարկությունը։

կան ներդաշնակության օրինակը
ուր առանձին տիած միջադեղեր
դիմարկվում են ավելի ուս իրեն-
քազարության խան օրինմ:

Բայց հնարավո՞ր է արդյոք մենքը գործող և իր եռյամբ ու այնքան կատարյալ ներքին համակարգը կիրառել ողջ աշխարհի նկատմամբ։ Հավանաբար, որում ուժեր դա հնարավոր էին համարութեալ այսօտ էլ մնացել են նույն կամ ծիփին, եթե «նոր աշխարհական» կառուցվում է ննան ներդաշնակությանն ուղղված հիմնմեների վրա։ Այսդիսով, կան երկու սկզբանեալին խոչընդունութեան հարահրութեանը աշխարհի առաջարկակիրառութեան մուտքան է իրենց բաղձակի նորատակի։ Առաջինը, աշխարհում դեմք հաստատվի սնտեսական այն մեջ, խանիգմը, որը առավելագույն նորատում է երկրների ու ժողովուրդների հիմնագրացիային, բռնացնում է մշակութային, հոգեբարոյական տարանջատման սահմանը և երնուկունական ինքնազգականությունը հասցնում նվազագույնի, այսինքն ազատ ուժակայացնելու հարաբերությունները։ Երեսութեանը, կոտրել արմատականության ողնաշարը աշխարհում և համար դեմք այն ժողովուրդների մոտ, ուժեր երան զարաֆարական իիմբ պայմանական կորուսեան է։

ԱՄՆ-ի բադակական դրակչի
կայուն արդեն իսկ հարուս վոր
է կուտակվել վեր եւ ված երկու
խնդիրների հանգուցալուծնան ու
դորյամբ: Ամերիկյան և նետակա
համակարգի հաստատման եւ բա
դակական թելադրանի առաջի
թիրախը եղել է ողջ Ամերիկա
մայրամասը Կանադայից մինչ
Չիլի: Երկու հարյուրամյակ տևա

Անկախյալ:

Սակայս դարձանակար Աստիք
կան դիմես կարող չեւ հայրահա-
րելու Հին աշխարհի՝ Եվրոպայի
դիմադրությունը և անհրաժեշտ է
անցնել Երեք աշխարհամարտերի
միջով (Եւրազյալ «սառը դատե-
րազմը»). որպեսզի հյուծված Եվրո-
պայի, ճամփնիայի և Ռուսաստա-
նի վրա հատներ ամերիկյան գերիշ-
խանությունը: Տարածքային և ազ-
գամիցյան հակամարտությունների
բորբոքման, Վերահսկողության և
«կարգավորման» փորձը եւս ձեռն
է բերվել Լատինական Ամերիկա-
յում և ցայսօր շատերի համա-
անվտանգ բվացող այդ տարածութ-
զոյություն ունեն ըստ չորս տա-
րածքային խնդիր, որոնք ցանկա-
ցած ժամանակ կարող են վերա-
ծել այն Միջին Արևելքի, Հա-
րավարևմտյան և այլ Անդեմանակ-

Սփյուռք. Խորք աշխարհ

Հայր Հարություն Պատիկյանը գեսսոյի հոգեբանության մասին

Ժամանակին ուրախությամբ էին ծանուցել Հայկական միջազգային ամսագրի (AIM) կողմին հայերեն տարբերակի լույս ընծայման մասին։ Վեցերև ստացանք ամսագրի 1992 թ. հունիսի համարը, որից իմացանք, թե 1991 թ. նոյեմբերից ի վեր հրատարակվող հանդես այլեւս լույս չի տեսնելու նյութական դժվարությունների դաշտառով։ Ցավով արձանագրելով փաստը, ստորև արտասղում են վեցին համարում հրադարակված ուսագրական հոդված գրուստը Հայր Հարություն Պատիկյանի հետ։

Սփյուռքը նոր խմորումների ժմին է գտնվում, հաստառում է կարողիկ վարդապետ, կրթական-հասարակական գործիչ եւ նկարիչ Դայր Դարություն Պատմականը: Դայաստանի անկախության փասց մղում է սկզե այդ խմորումներին: Սփյուռքը մոտիկ աղաքայում ներին կարեւոր փոփոխություններ է կրելու: Կառույցների, մոտեցումների եւ գործելակերպի փոփոխություններ են տեղի ունենալու նաև, ընականաբար, կուսակցությունների ներսում, որոնց նկատմամբ վարդապետը մակերեսային մոտեցում ունի սակայն:

Այնուհանդեմ, մեզ թվում է Դայր Պատմականը գերազանցահատում է Սփյուռքի հնարքավորությունները, երբ ղնդուած է Սփյուռքի առաջնորդական կարողականության մասին՝ Դայրենիի նկատմամբ: Մեր կարծիքով, այդ գերազանցահատումը զայխ է Սփյուռքի ամրողականության մասին թյուր կարծիքից: Սփյուռքը միակուր զանգված չէ ոչ տարածքային, ոչ աշխարհաբանական, ոչ տնտեսական հնարքավորությունների և ոչ էլ լեզվա-մշակութային իմաստով: Սփյուռքի տարածում նման խմորումներ եղել են նաև նախարարական պատմություններում՝ 30-ական թ.թ. Վեցերին Փարիզում, «Մեն» ականների գլխավորությամբ, իսկ Երկրորդ՝ 70-ական թ.թ. սկզբին՝ Բեյրութում, «Երիտասարդ հայ» թերթի ժուրնալու հայագված տրամակից: Առաջինի դարագայում շարժումը կանգ է առել 2-րդ աշխարհամատի հետեւանով, իսկ Երկրորդի՝ լիբանանյան դաշտավազի դաշտատով:

Իհարկե, այժմ անկյունադարձային փոփոխություններ են տեղի ունեցել Հայաստանում եւ, թվում է, Սփյուռքում սղապղո փոփոխություններն այս անգամ տեղայնական բնույթ եւ տարածեային սահմանափակում չեն ունենա: Սակայն, թերեւ դժվար է կանխազուակել այդ փոփոխությունների ծավալն ու խորհը: Բայց անհրաժե՞ս է այս թեման, մանավանդ եռա հիմնական միտումները, հրադարակային լուրջ մնարկման ենթակել, խոսակցությունների մեջ ներգրավելով եւ մայր հայրենիքի, եւ գալթօջախների այն մտածողներին, որոնք Սփյուռքի դերը չեն սահմանափակում դաշրասի խակի սահմաններում:

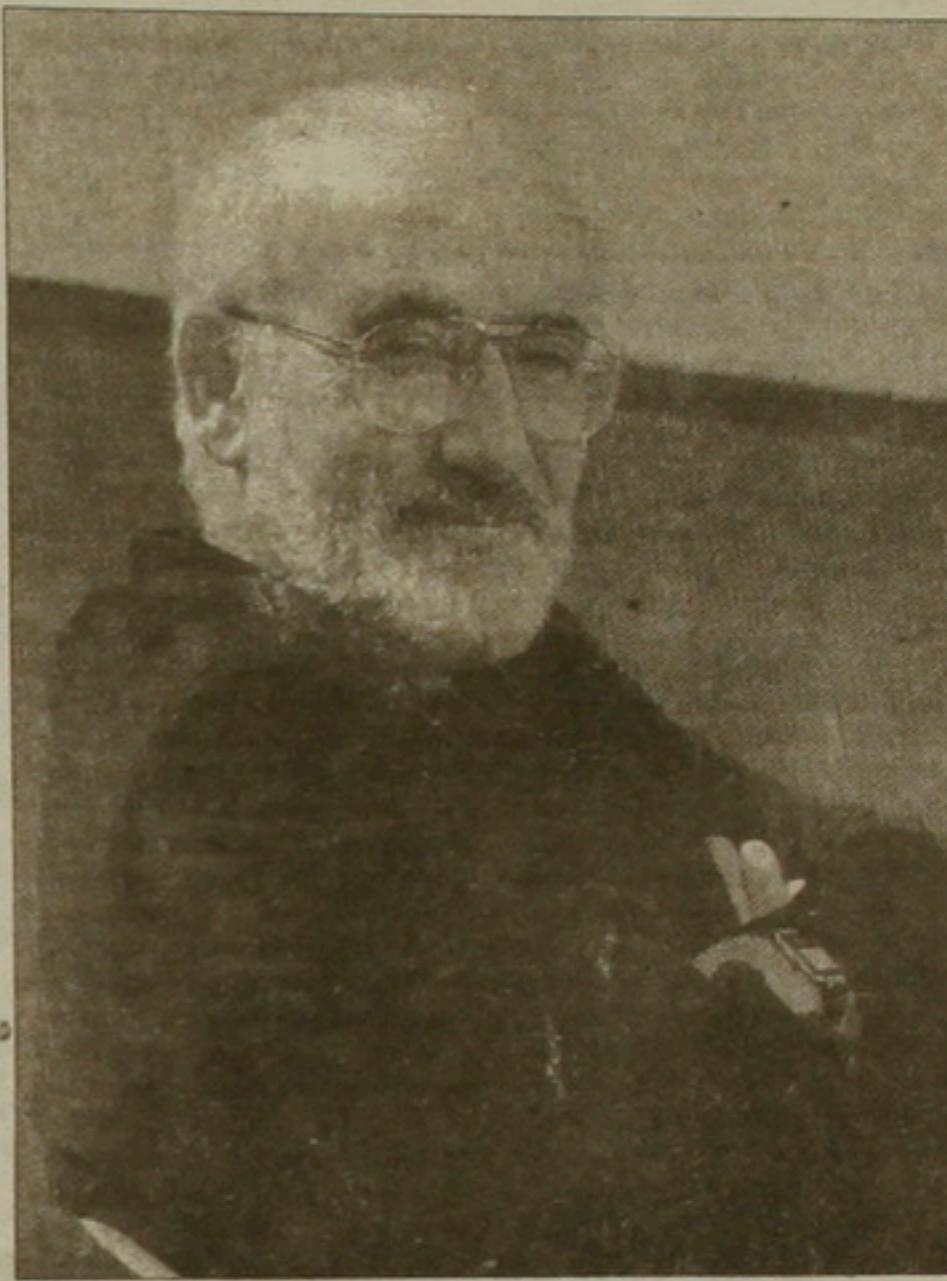
Մայրամուտը տակաւ կը սփոռի
հայկական զեքոյի տարածին:
Թեհրանի մէջ, կամ Սեւր, կամ
Լու Անջելըս, խումբ մը լակուսներ
ֆուրդու կը խաղան փակուած
հայկական վարժարանի մը ցան-
կալատին դէմ: Դոնառանը կը
կղոյէ դարդասը վերջին անգամ
ըլլալով, կը խաշակնէ ու տուն
կ'երայ: Հետեւելը՝ ուրախ նար-
գարեացումներու ծրադին համար-
ու մը միայն 10 հոգի ոլիսի մնայ,
«Հոյակապ 10»ն, որոնք ոլիսի եր-
ան ծովուն ու ոլիսի խօսին ճա-
յերուն եես. եւ ոլիսի խօսին զեքա-
գանց արեւմտահայերէն մը, արե-
մտահայերէն մը, որ երբեք չէ
լսուած, եւ երդ ճիշդ են հաշինե-
րը, արեւմտահայերէն մը, որ ոլիսի
յսուի անգամ մը ես:

Հայոց ասված ոչ մեռ
Խկ մնացածը:
Հայր Յարութիւն Պատիկեան նս-
ած-է Գլենդյի Մխիթարեան կր-
քական հիմնարկի իրեն տաճա-
դրուած սղիտակ խուցին մէջ, ծայ-
նագրիչ մնենային առջև եւ կը
խօսի անծիզ, հաւ-հաւ յատկան-
տիրին մը: Երբ շըլլար ծայրազոյն
Վարդապետի սեմը, ոլիսի խորհիւր
ոչնչութիւն ենք անոնց առջև. գոյզ
դարազաներն ալ գոռոզ կղզիա-
ցում Հալետի ու Բեյրութի մէջ,
սուրակայութեան բարդոյք Փա-
րիզ: Տղիւթեան արդինք են. տղիւ-
թիւն և մեր դաստիարակութեան
մերութ. Անմ մեր տեղը չենք գլուխ
միջազգային մշակոյրի դասմու-
թեան մէջ»:

թե իին ընկեր մըն է, կամ իին-նոր յեղափոխսական մը, որ ընկեռոց մը ուժու է: Պիտի մոռնայիր, գրեք, որ այս մարդը ոչ միայն յարզուած խողանկարիչ մըն է եւրոպական արտիստի ցըանակներու մօս, այլ նաև նկատառելի ուժ վայելող կղերական մը հայ հասարակական հրատարակին վրայ: Թերեւս, նաև, Վրիոյեր ուսադրութենել այն իրողորինը, որ ոչ-հայկական ցըանակներու մէջ ճամբայ դասուած մրատրականը յատուկ ինքնառողութիւն մըն է որ լու ըստ:

Սփիտին ըն է որ կը բար։
Սփիտին մեր բաղեցուն մասին
իիմա. «Գերոյի հոգեքանորիինը
ընդհանրապէս հայերու մէջ ար-
մատացած է ինքնառյաշտանո-
թեան անձկուրեննեն, որովհետեւ զա-
տան կառոյցին մէջ ժողովուրին է,
որ կ'ընտէ իր առաջնորդ տարը-
րայց ժողովուրիդ ի՞նչ դատողու-
թեամբ կամ ի՞նչ շարժառիրով
կ'ընտէ՝ չես հասկնար... Ամբողջ
առաջարկ սկսած պատաճ է»:

բաս ասավորած, ու կայ առաջ ասհորին շունինք մենք մեր կրայ:
Դպրոցներէն զերայասութեան զգացողորին մը կը սուծնիք մեր մանուկներու սրին մէջ մենք մեծ ենք, մենք աս ենք, մենք ան ենք, բովինը զերո է, եւ ցնցումը մեծ կ'ուլլայ, երբ բովիններուն հետ սփոս կ'ունենան, կը տեսնեն որ չէ, անոնք ալ անձ են: Եւ այսոյէս է որ հակասորինը կը ստեղծուի երիտասարդներուն մօս եւ չեն կր- կառոյցը սխալ դրաւած է»:
Ուսաղիր հետեւիր ու ղահ ոք կը խորհիս, որ զերօն, խորին մէջ, ստեղծագործականորեան հետը կը հետայ, երթ միմիշն...
Կ'ըսէ Պատրիկան. «Մենք հայ սփիտ անունով կառոյց մը շունինք: Մենք հայեր անինք սփիտի մէջ: Այսօտ Դաշնակցորինը, որ մնացոյն կազմակերպորինն է, համաժողովրդական»: ահազին

Լենին երգած են... մէջերնէն
Միայն քանի մը հատը կը փրկուին
մնացածները ամրող հաւաք, ձու-
րը քափէ: Ես մտաւրական կը հա-
մարեմ այն երիտասարդը, որ ի

կը ճանչնար: Բոլորը հիմնուած
էին դատահական, դատեհաղաց,
օգտադաշտ հանդիպումներու
վրայ: Հիմա է որ ցարը կը զգանք.
Եթզ կը տեսնեմ այդ ամրողց ան-
ցելին դարադրինը, հիմա է
որ կ'ուզեմ բան մը ընել: Այս
մասձելը արդէն հսկայական բայլ
մոն է»:

Եւ ինս է որ Պատմակեան կը սկսի ուրուագծել սփյուտեան դժգոհութեան խորացած դրաման։ Յեղաւշը ման դիտընքացը, այսպէս, իր ներքին, անխնայ բանասեղծականին յատոկ անվերտադառնին մը կը դարձէ միւս։ «Եր եջիս զաղութները, կայ խլրտուն մը, կայ շարժուն մը... կայ, ըսենք, իոսանք մը, որ շարժունի վերածուելու վրայ է, այն բոլոր ուժերը, որոնք բազութինը ունին մատը վերքին վրայ դնելու, սկսած են փոխել կացութինը։ Եւ այս կը զործադրոի ամենէն ջերմեանդ, կուսակցական-հայրենակցական միութիններու ոչ միայն երիսաւորդ, այլ նաև տարեց տարերմն կողմէ մարդիկ սկսած են արտայայտուիլ աննախընքաց հանարձակութեամբ, նոյնիսկ յանձն առնելով վտարուելու վտանգը։ Ես կը կարծեմ որ այս շարժունը լոկ բարձիխուններու խլրտունը չէ, այլ ոչինչ նուազ բան յեղափոխութեան մը նախերգանքը... շեսնուած յեղափոխութին մը, որու զալուսը մէկէն ի մէկ ոլիսի զգանք, չեմ զիտեր եր, չեմ զիտեր ուր, բայց ըուսով։ Եւ ճիշդ է որ կաղը զեօ չէ ստեղծուած դժգոհներուն միջեւ, բայց ասիկա մանրանասութին մըն է միայն... անխոսափելի է յեղաւշընը, որովհետեւ Սփյուտը կըսացած է մերտասանամեակներու սխալներէն եւ արոտի, բաղական բանավէճերն... յիփացած է ալ»։

Այս ամենը, սակայն, նաևամբ
կասկածի տակ կը դնէ սփիտեան
կերպարանավորխնան մը համար
անհրաժեշ ինացական ուժերու
գոյորդինը։ Աղյարեւ հարցն այն
է, թէ Սփիտը Հայաստանի ան-
կախացման ոլեք Եւ սղասէ՛ ի-
յայս քննելու համար իր ուրոյն ա-
զատգրութեան կարգախօսակա-
նը։ Պատիկեանի համաձայն, «Հա-
յաստանի անկախութիւնը բարա-
լիսը հանդիսացաւ... արագուց
մեր գործընթացը։ Նախախնամա-
կան քան մըն Եւ անկախութիւնը
բացառիկ երեսոյ մը, առիք մը, ո-
րուն նման դեղմենը միայն կիլի-
կեան ցըանին տեղի ունեցած
են»։

Սենեակը, որուն մէջ Պատիկ
կեան հիւրարա կը գտնոի, կեան
ի եկած է, ահազնացած մտուած
ներու ստիտակին մէջ: «Ժաման
ակ չունինք կորսնցնելիք: Սփիռ
բահայր տիտի գրէ իւ զիւրը»:

ԻՇԽԱՆ ՅԻՆՊԱՇԵՎԱ
ազգային ամսագիր», ԱՄ
Համբաւ, 1992

օգնության ների սուր

դիմի արկեր սղառած ախորժակ-ներուն: «Ո՞չ Սփիտքը մտառակա-նորին ունի, կը դատախճանէ Պղտիկեան, ոչ Հայրենիքը մտառ-րականորին ունեցեր և այն ի-մասով, որ մտառական քարը կը հասկնանք Եվրոպայի մէջ: Այսօց Շեխտպօվամիոյ յեղափոխորինը մտառականները յառաջ քերին, Ֆրանսայի յեղաշշումները մտառ-րականորինը կը քերէ: նախ կը գրոի յեղափոխորինը, յեսոյ գոր-ծադրումը կու զայ: Մեր բով մտ-առականորինը արենա մը դար-ձած է: 70 տարիէ ի վեր կը կար-ծինք, որ մտառականորին մը կայ Հայրենիքի մէջ, քայց եինա մտառականորինը Հայաստանի ամենէն աննշան ծայն ունեցող մարմինն է, այս նարդիկը օրադր-ներկը ճարդ գրական աճպարա-ներ են, որ մը փառք տած են, որ մը Հայաստան երգած են, որ մը բրաւսանիքը: Իսկ ի սչ վը ոյատա-ի Սփիտքին, երէ Հայրենիքը յա-ջողի կերտել քարզաւած ոյեսակա-նորեան նը բոլոր լրացուցիչները «Սփիտքը իր ոսկեղարը կ'աղրի: Երբ Սփիտքի դատաւս ուղեղները անոնք որոնմ զիտակցութիւնը ունին-ք ինչողևս հայրենիք մը կարելի կառուցանել, երէ անոնց առաջ-նորդութիւնը հայրենիքի կառավա-րութեան ընուիի տիրող դառնա- Սփիտքի մէջ, այդ դարագայիք ամբողջ դատկերը կը դառնայ լ-նոյաս հայութեան: Հայրենակա-ամուր կարգերը Սփիտքին կը մա-տուցաննեն, առիթէն աւելի, Վասա-հորինը՝ տալու իր ստորագրու- կան լաւագոյնը»: Պորտակասոյի մը բնորուումը, հետևաբար: «Կտուա-ինք, իմնախարեւորին և կարծե-լը որ մեմ կատ ունինք. մեմ ո Հայրենիքի աշխատեր կը ճանշա-յինք, ոչ ալ Հայրենիքը Սփիտք

